

Posten i svensk dagspress 1855-1856

Av Björn Sylwan

Enhetsportot och det svenska frimärket föddes i stillhet söndagen den 1 juli 1855. Det är ett förvånadsvärt faktum att vi vet så litet om hur man då reagerade på dessa viktiga nymodigheter.

De dagliga tidningarna i Stockholm och ute i landet teg nästan helt. Postverket satte in en del större annonser kring halvårsskiftet 1855, främst för att berätta om samtidiga företeelser som lokalbrevbäringens utsträckning i Stockholm och om uppsättandet av nya, svarta brevlådor. Enstaka handlare och kommissionärer införde radannonser om att de hade "Post-frimärken" eller "Bref-frimärken" till salu.

Den tidigare chefen för Postmuseum, Paul Gerhard Heurgren, skriver i inledningen till Handbok över Sveriges frankotecken 1855-1963: "Man kunde ha skäl vänta, att åtminstone i huvudstadstidningarna finna uppgifter om, hur allmänheten tog emot de stora postala nyheterna. Men varken *Aftonbladet* eller *Stockholms Dagblad* meddelade det minsta härom." Tyvärr har P. G. Heurgren rätt; jag har kontrollerat saken på Kungl. Biblioteket.

Samma tystnad hade drabbat tidningarna i Stockholm femton år tidigare, i maj 1840, då världens första frimärken såg dagsljus i England.

Märkligt tigande

För intresserade svenskar är saken svår att förstå. Frammärket och dess grundläggande förutsättning, enhetsportot, borde ha varit betydelsefulla nyheter 1855 – även om ytter-

.....
BJÖRN SYLWAN är född i Falun 1946.

Konstvetare och etnolog, fil. kand. i

Uppsala 1971. Han arbetar inom Postmuseum sedan 1976 och har lämnat åtskilliga bidrag till

Posttryttaren under mer än tjugo år.
.....

ligt få personer vid den tiden ägnade en tanke åt att de färgglada och taggiga små papperslapparna kunde vara något att metodiskt samla på. Skilling bancofrimärkena från 1855 har blivit dyrbarheter. Ingen kunde drömma om en sådan utveckling för 150 år sedan.

Det fanns inga frimärkskommentarer i de två ovannämnda stora stockholmstidningarna i Kungl. Bibliotekets mikrofilmsavdelning. Därför gjorde jag några stickprovskontroller i ett par landsortstidningar – *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* och *Norrlands-Posten*. Resultatet var lika magert där.

Friskyttan

Ett dödläge hade uppstått och jakten måste planeras på ett annorlunda sätt. Mikrofilmsalen under Kungl. Biblioteket är en imponerande faktabank – men den har sina begränsningar. I princip kan man där ta del av svenska tidningar av dagstidningskaraktär. Sortimentet är förnämligt; mängder av gulnade och bortglömda tidningslägg väntar i avfotograferad form på att avslöja sitt innehåll. Här finns naturligtvis också de stora,

välkända avisorna, i allmänhet ända från sina allra första nummer.

Men vissa tidskrifter, periodiska och andra, finns inte mikrofilmade när detta skrivs våren och sommaren 2004. De måste läsas i original (på torsdagar) i Statens biblioteksdepå i Varpsund utanför Bålsta. Driven av en dunkel föraning beställde jag fram tidningen *Friskytten* från åren 1855 och 1856. *Friskytten* var en tidning som kom ut i Stockholm på lördagskvällar under perioden 1848-1857. Den var i början ett utpräglat skämtsamt och satiriskt blad, men efterhand blev tidningen ett mer renodlat politiskt organ "med radikalt liberal hållning" (enligt NE). Tidningens redaktör var Rudolf Wall som 1864 skulle grunda *Dagens Nyheter*. Wall kvarstod som *DN*-chef fram till 1889.

År 1855 hade den från början respektlöse *Friskytten* stadgat sig. Men ännu tittar enstaka rävar fram bakom hans öron; tonfallet är ofta raljerande, lättsinnigt. Notiser av strikt filatelistiskt intresse förekommer i obetydlig omfattning men frimärket nämns någon gång vid namn vilket är uppseendeväckande nog. Och tidningen granskade gärna Postverket i största allmänhet – hårt men möjligt rättvist.

Texterna återges i princip rakt av som de står att läsa i de olika numren, endast indelningen i stycken har modifierats. Dessutom har jag kursiverat ev. förekommande tidningars namn.

E. E. Malléns bekymmer

Redan i *Friskytten* den 7 juli 1855 (nr. 27), samma vecka som de första svenska frimärkena kom ut, inleder tidningen en kampanj med postala förtecken. Man oroar sig för den gamle lokalbrevbäraren Mallén (1786-1863) som nu hotas av ruin efter reformerna vid halvårsskiftet. Under rubriken "Ett behjertansvärt förslag" står att läsa:

"Icke allenast den stora postreformen, som består deruti att man får bref befördrade då man på dem sätter ett litet fyraskillingsmärke, köpt i första kryddbod, har trädt i verksamhet den 1 juli, utan äfven den mindre som är af stor vigt för hufvudstadens invånare, och som består deruti, att man ge-

nom att lägga bref till personer inom staden uti en af de på åtskilliga ställen uthängda lådor får dem framburna enligt adress på den korta tiden af, vanligen, 1 à 2 timmar, för en afgift af 2 sk. bko, hvilken betalas af mottagaren, alldeles såsom i Paris, London och andra hufvudstäder.

Första steget till införande af ett bekvämt fortskaffningssätt för bref till posthuset togs redan för 17 år sedan af kommissarien Mallén, hvilken i flera år ensam vandrade sin krokiga bana på söder och på norr, från Hornsgatan till Göthgatan och från Oxtorget till Fredsgatan för att med sin klockas ljud kalla hvar och en, som behöfde ett bref transporterat med posten och heldre gaf 4 sk. bko derför, än att skicka en tjenare, som skulle hafva på fram- och återvägen försummat en eller annan timma.

Det vinstgifvande i hr Malléns företag lockade en mängd kryddkramhandlare på Malmarne att snart börja mottaga bref på samma villkor och för samma ändamål.

Korrespondenterna funno det i allmänhet bekvämare att lemna sina skrivelser i bodarne vid hvad tid som helst, än att afvakta gångpostens ankomst; och hr Mallén gick sålunda miste om en stor del af sin förtjenst, under det att kryddkramhandlare funnos, hvilka på denna obetydliga industri förtjenade sina 500 rdr om året.

Postverket har slutligen beröfvat såväl hr Mallén som kryddkramhandlarna deras förtjenst. De sednare torde väl kunna berga sig derförutan, men herr Mallén svårligen. Vårt vördsamma förslag är att fördenskull regeringen måtte gifva hr Mallén ett litet postkontor, eller förordna honom till ambulant postmästare, till tack för det han visat postverket vägen."

Här finns en del smått och gott för den posthistoriskt intresserade. Dessutom gav kampanjen för den driftige entreprenören Mallén visst resultat. Ett knappt år senare, i *Friskytten* den 10 maj 1856 (nr. 19), meddelas att Elias Emanuel Mallén uppburit en årlig gratifikation om 300 riksdaler av Postverket. Ändå var Mallén utfattig vid sin död i februari 1863; tillgångarna i dödsboet var 75 öre. Postverket bidrog med 75 riksdaler riksmynt till begravningskostnaderna – ett anseeligt belopp. Något litet postkontor fick han aldrig.

831.

Kalendarium eller Post-Löjligheter;

*Samlade under passagen med Stock-
holms Bref- och Gång-Post.*

*Nörr- och Södermalms Post-runden,
Post-Tuwan, och Taxa för Bref- och Pa-
ket-Posten inom Stockholms Stad;
jemte Beskrifning om Bref-Postens för-
sta upprinnelse,*

med ett lithograferadt Tittelblad.

AF

EMANUEL MALLÉN.

Julklapp till dem som vederbör!

"Kom! ska vi dela rovet!!"

Emanuel Mallén attacked his competitors, the grocers, in the pamphlet "Postal Absurdities".

Emanuel Mallén gick till attack mot sina konkurrenter kryddkramhandlarna i pamfletten "Postlöjligheter".

Frimärken köptes inte bara på stadens enda postkontor (nuv. Postmuseum vid Lilla Nygatan 6 i Gamla stan). Redan från början hade Posten gett tillstånd till ett antal kommissionärer att saluföra de nya produkterna. I juli 1855 torde dessa ombud eller butiks innehavare ha varit högst ett halvdussin i Stockholm och ett mindre antal i städer ute i landet. I slutet av 1856 hade antalet ökat i huvudstaden. Jag har från den tiden funnit noteringar om 19 frimärkssäljande ombud, de flesta angivna som ”kryddkramhandlare”. Antalet kommissionärer höll sig sedan tämligen konstant kring tjoget de närmaste åren, en bit in på 1860-talet.

Årets julklapp och Treffenbergs äreräddning

På sensommaren 1855, i *Friskyttan* den 18 augusti (nr. 33), driver Rudolf Wall och hans tidning ännu en kampanj med postala inslag. Nu gällde det att ge heder åt den svensk som försökte introducera något frimärksliknande först av alla i världen. Rubriken är ”En långsamt mognande öfvertygelse”:

”Att reformer ändå icke äro så rasande, det kan intygas af hvar och en, som skrivit bref efter den 1 juli.

Man skrifver numera två gånger till sin älskarinna, i stället för en; frimärkena gå i växel, likt omnibuspoletter, och när det lider emot julen skall man få se dem annonserade såsom ’passande till julklapp’.

Sjelfva vår konservativa konseljs landamärens skola icke kunna ogilla denna reform, förutsatt att de skrifva brev, såsom andra syndiga menniskor.

Denna reform – det torde icke vara allom bekant – blef projekterad här i Sverige redan för mer än tretio år sedan. Det skedde på Sveriges riddarhus, vid 1823 års riksdag, af d. v. löjtnanten vid Götha Artilleri-regimente, Gustaf Curian Treffenberg. Förslaget understöddes då, som vi tro, af prosten grefve Schwerin och några andra män af hufvud, men fann föga gehör, och föll den gången.

Emellertid banade sig idéen vägen till det mer praktiska England, der den blef adopterad och satt

i verkställighet 1839, och några år derefter i Danmark.

Löjtnant Treffenberg lefver ännu, så vidt känt är, i Danmark, der han är bosatt sedan tjugofem år tillbaka.

Männe det ej skulle vara lämpligt att ihågkomma en sådan man med en nationalbelöning, ty idéen är dock från början utgången från honom, fastän den behöft taga vägen öfver England och Danmark, för att omsider blifva upptagen äfven i vårt land. Idéen är *svensk*, och vi hafva icke behöft gå öfver ån efter vatten för att imitera utländningen, då det i sjelfva verket är utländningen som imiterat oss, eller åtminstone före oss dragit parti af en svensk uppfinning.”

Texten innehåller åtskilliga större och mindre sakfel. De första engelska frimärkena – också de första i världen – utkom som vi vet rätteligen i maj 1840. Enhetsportot hade där, på postreformatorn sir Rowland Hills initiativ, börjat verka i januari samma år. Dansarna var onekligen snabbare att ge ut frimärken än svenskarna, men en hel del tid tog de på sig. Det första danska frimärket (och tillika det första nordiska) började säljas den 1 april 1851.

Curry Gabriel Treffenberg föddes 1791. Efter en konkurs 1827 lämnade han landet och bosatte sig i Danmark. Han hade, i ett första äktenskap, två döttrar och en son. I sitt andra äktenskap, med en danska, ingånget i Köpenhamn 1839, fick han tre döttrar som stannade i moderns hemland. Någon nationalbelöning mottog han aldrig. Inte förrän 1874 kunde Treffenberg återvända till Stockholm där han avled vid 84 års ålder påföljande år.

Sorglustig sparsamhet

I *Friskyttan* den 29 september 1855 (nr. 39) finns ett par bidrag med postalt innehåll. Här ingår en sedelärande liten novell med titeln: ”8 sk. för litet eller Ett uppslaget parti.” Den behandlar en romans mellan löjtnant Felix von Björnsflycht och Lydia von Vinkelnas. Deras ljuva kärlekssaga slutar i olycka; hon frankerar många och tunga brev till honom med enkelt porto (4 skilling

Curry Gabriel Treffenberg, presumptive postal pioneer. Letter stamp for Day of the Stamp 1944.

Curry Gabriel Treffenberg, presumtiv postpionjär.
Brevmärke till Frimärkets Dag 1944.

banco); det borde ha varit tredubbelt (12 skilling banco). Breven når honom aldrig och han känner sig försmådd. Detta får ödesdigra konsekvenser.

Historien har sina brister, inte bara på det litterära planet. Postverket brukade inte

ha för vana att kassera brev med otillräcklig frankering. Brev som lagts på brevlåda utan frimärke eller med otillräckligt porto distribuerades till adressaten som fick betala det saknade beloppet. Långt senare, från sommaren 1871, tog Posten, förutom det felande portot, ut en s.k. aviseringsavgift på 6 öre.

Den grundlige posthistorikern räknar snabbt ut att den sparsamma fröken Lydias brev måste ha vägt någonstans mellan 29,9 och 43,1 gram (dåv. 2,25-3,24 lod). Hennes glödande kärleksförklaringar måste ha fyllt åtskilliga skrivark.

Några är nyktra men många är fulla

I samma nummer av *Friskytten* 29 september 1855 finns en notis utan rubrik på tredje sidan. Den innehåller både beröm och klander:

”Lika mycket som man måste berömma postverkets nya uppsättning af brefdragare, hvilka äro särdeles pålitliga och nyktra, – lika mycket måste man beklaga att en del af de nya lådorna i de mest bebod-

Photo of the 1855 Stockholm corps of postmen. Foto av 1855 års brevbärarkår i Stockholm.

da trakterna af staden icke sällan äro fulla, så att den som vill ditlägga ett bref knapt kan nedtränga det och, hvad än värre är, att en med 'långa fingrar' utrustad skulle lätteligen kunna utdraga bref som äro inlagda.

Postverkets förtjenstfulla styresmän, kamrer Winroth och sekreteraren Améen, lära icke underlåta att afhjelpa en bristfällighet, som är så lätt undanröjd, och som är den enda man funnit vid det nya brefbefordringssättet inom hufvudstaden."

I juli 1855 fanns 23 brevlådor uppsatta på allmänna platser i Stockholm. Av dessa var tio placerade på Norrmalm och fem i Gamla stan. Vid slutet av 1855 fanns 37 brevlådor i Stockholm. De tömdes av åtta brevdragare tre gånger dagligen (två gånger på söndagar).

Distinktionen mellan 1850-talets brevdragare, brefbärare och postiljoner är en smula oklar. Brevdragarna hade, som det förefaller, närmast till uppgift att tömma brevlådorna och föra innehållet till postkontoret. Brevbärarna eller postiljonerna levererade posten till adressaterna.

Stockholms brevdragare var pålitliga och anmärkningsvärt nyktra. Men den första modellen av brevlådor väckte missnöje. Storleken var för klen tilltagen och den hade en del andra, tekniska, brister. Annars ger tidningen beröm åt den nya postordningen i allmänhet.

Reformförslag

I *Friskytten* den 17 november 1855 (nr. 46) finns en längre notis utan rubrik; tidningen fortsätter att kritisera brevlådorna. Här finns också ett välgrundat förslag: det finns ett stort behov av ett frimärke också i valören i skilling banco.

Dessutom får vi den dåtida situationen i våra dagars Postmuseum i blixtbelysning:

"*Aftonbladet* yrkade häromdagen på goda grunder att Postverket måtte anskaffa nya brevlådor, så inrättade att de inlagda brefven icke må af brevdragarne uttagas lösa.

En korrespondent i landsorten fästade redan för någon tid sedan vår uppmärksamhet på nöd-

vändigheten af en sådan reform, som äfven varit af *Göteborgs Handels och Sjöfartstidning* förordad; och han (korrespondenten) uppgaf att hos Generalpost-Styrelsen skall finnas en modell till sådana brevlådor som i Preussen begagnas. Vi förmoda att kamrer Winroth och sekreteraren Améen snart skola bringa i fulländat skick det vackra verk de påbegynt, genom att förskaffa brefbefordringen den säkerhet, som lådor liknande de preussiska bereda.

Sedan återstår blott att bereda lokalkorrespondenterna den lättnad, som skulle vinnas om frimärken à 1 sk. bko funnes att köpa likaväl som frimärken à 4 sk. bko, hvarigenom man sluppe besväret att tillika med 1 sk. bko inlägga uti kuvert under Generalpostkontorets adress hvarje bref, som man vill hafva befordrat till någon person inom Stockholm utan att belasta denne med betalningen.

Vi nämnde sekreteraren Améen och kamreraren Winroth – alldeles som om för Postverket ingen annan chef funnes. Baron Staël von Holstein lär dock ännu vara det; men man hör honom sällan omtalas. Vi för vår del veta ingenting annat om hr Generalpostdirektören, än att han ensam disponerar nästan hela första våningen i Posthuset, då deremot i bottenvåningen äro inrymda nära *ett hundra* dagligen tjenstgörande tjenstemän, betjenter, brevdragare och postiljoner."

Redan när notisen ovan flöt in i tidningen var förmodligen arbetet i gång med att förbereda ett frimärke i valören 1 skilling banco. Det nya frimärket, det s.k. svarta lokalfrimärket, trycktes på P. A. Sparres officin och utkom den 1 juli 1856. Det saknade både värdeangivelse och landsnamn men gällde för 1 skilling banco.

1856 – frimärkets andra år i Sverige

Vid årsskiftet 1855-1856 fastställdes befolkningstalet för Stockholm till 95.950 invånare. En allvarlig koleraepidemi hade grasserat i staden under hösten 1855. Den hade nått sin kulmen fram emot julen. I mitten av januari 1856 hade Stockholm blivit förklarat fritt från kolera.

I början av 1856 var det, liksom ännu i dag, naturligt att summera det år som gått. I *Friskytten* den 19 januari 1856 (nr. 3) återges på första sidan en resumé med rubriken

"Orvar Odds Memoirer". Här anspelas på åtskilliga sedan länge glömda storpolitiska kontroverser. Men frimärket finns faktiskt med på ett hörn:

"[...] Att amiral Napier fått sig en ny hatt och att kungen av Preussen fått sig ett par aflagda ryska byxor. [...].

Att här i Sverige ha vi också fått – frimärken, om icke annat. [...]."

Författaren Orvar Odds verkliga namn var Oscar Patric Sturzen-Becker (1811-1869). Han torde ha hälsat denna innovation med större frenesi än de flesta. Han är i princip vår förste frimärkssamlare som är känd till namnet. I första hand samlade han för sonen Vilhelms räkning.

Klagomålen över huvudstadens bristfälliga brevlådor gav resultat. I *Friskytten* 23 februari 1856 (nr. 8) står att läsa under rubriken "Inrikes nyheter":

"[...]

– Generalpoststyrelsen ämnar ofördröjligen uppsätta nya brevlådor inom Stockholm, så beskaffade att brev icke skola kunna förkomma under transporten från lådorna till posthuset. Brevlådornas tömning skall ställas på entreprenad."

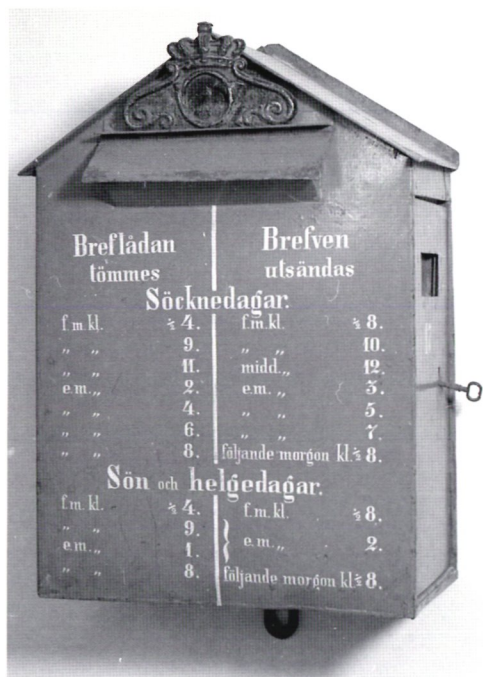
Den nya typen av brevlåda var av s.k. "dubbel tysk" modell. Den var rödlackerad och hade en inre, låst låda av bleckplåt. Den dubbla brevlådan slog aldrig igenom helt. Inköpspriset var högt, 45 riksdaler. Den var också krånglig att tömma – två man krävdes och dessutom häst och vagn för att transportera de många innerlådorna till och från postkontoret.

I *Friskytten* 10 maj 1856 (nr. 19) kan man så läsa om den tidigare omnämnda belöningen till den private lokalbrevbäraren E. E. Mallén:

"Inrikes nyheter.

[...]

– Den bekante kommissarie Mallén, som här infört brefbeföringen från stadens skilda delar till posthuset, har fått en gratifikation af 300 rdr bko af postverkets medel."

Red post-box of the German type.

Röd brevlåda av tysk modell.

Friskytten den 1 november 1856 (nr. 44) har ett överraskande meddelande i ett avsnitt utan rubrik. Mot slutet av året 1856 övervägdes, intressant nog, en portoreduktion som i praktiken inte genomfördes förrän närmare trettio år senare, den 1 januari 1885:

"Införandet af ett lika inrikes porto och dettas bestämmande till blott 4 sk. bko lodet, har haft den goda verkan att generalpoststyrelsen ansett sig kunna hos Kongl. Maj:t föreslå brefportons nedsättning till 10 öre silfvermynt per lod. Lyckönskande till det goda resultatet af en reform som vederbörande så länge motsträfvade [...]."

Notisförfattaren invänder här att en sänkning inte är så angelägen. Viktigare vore att Posten satsade hårdare på en förbättring och förtätning av postförbindelserna mellan olika orter. Och minskningen av det inrikes brevportot sköts på framtiden.

Kostsam kommunikation

Vår första frimärkstid sammanföll med många andra omvälvande händelser. Utvecklingen ledde fram till radikalt förändrade liv för flertalet svenskar. Industrialiseringen slog igenom i stor omfattning.

År 1853 hade Kongl. Elektriska Telegrafverket bildats. Den första linjen drogs mellan Stockholm och Uppsala. Det första kommersiella telegrammet sändes från Uppsala den 1 november 1853. Fem år senare hade de flesta större orter i landet telegrafförbindelse med varandra.

De första statliga järnvägslinjerna för persontrafik invigdes i december 1856. Sträckorna var Nora-Ervalla, Göteborg-Jönköping och Malmö-Lund.

Postverket var i takt med tiden – eller rentav något före den. Redan på sommaren 1856 ägnade man sig åt aktiviteter på delar av de ännu inte slutförda bansträckorna. En notis finns i *Friskytten* den 30 augusti 1856 (nr. 35):

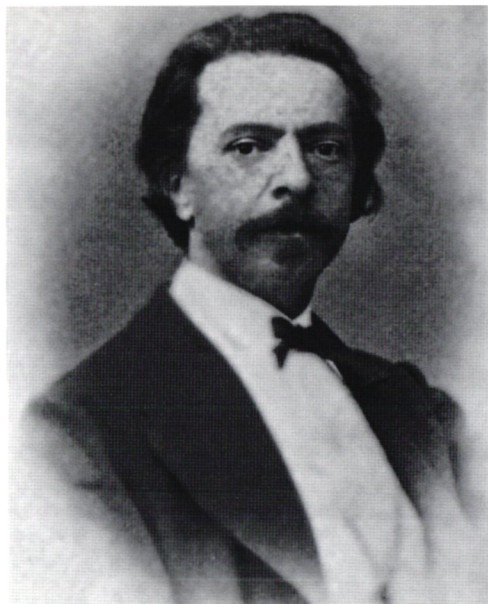
”Inrikes nyheter.

– På en del af Dala-Gefle-järnvägen har den 21 [augusti 1856] företagits profäkning i en postvagn, dragen af lokomotiv.”

Posten testade och kände sig för. Ursprungligen använde man sig av järnvägen endast för själva transporten av försändelserna. Dessa var redan taxerade, frankerade, stämplade och sorterade av ett postkontor då de överlämnades till postkupén. Inte förrän 1863 togs de första postkupéexpeditionerna i bruk. Man kunde nu sortera posten samtidigt som den transporterades.

I *Friskytten* 13 december 1856 (nr. 51) funderar redaktionen på nya reformer i en notis utan rubrik:

”[...] När ska måntro vårt hederliga postverk, som nu onekligen är i farten med nyttiga förbättringar, komma ända derhän att utgifva en högst behöflig porto-taxa för den utrikes brevväxlingen, tillika med underrättelser om posternas ankomst och afgång? Kanske man får en sådan till julklapp nästa år!”

Rudolf Wall, editor of *Friskytten*. In 1864, Wall founded the Stockholm daily *Dagens Nyheter* which is still going strong today.

Rudolf Wall, redaktör för *Friskytten*. Wall grundade 1864 den ännu livskraftiga *Dagens Nyheter*. Foto från 1870-talet av Johan Risberg.

Tidningen vill att Posten skall följa Telegrafverkets exempel och ge ut en lathund till allmänheten, en behändig portotabell att bära i fickan. Med tanke på den tidens oändligt varierande och komplicerade breavgifter till utrikes orter var det en färfång begäran. Den julklappen lät vänta på sig.

Friskytten inleder sin notis med några exempel ur Telegrafverkets avgiftstabell. Det är välbekant för posthistoriskt intresserade personer att det i början var mycket dyrt att skicka brev till utlandet, särskilt till avlägset liggande orter. Kostnaden för telegram till utlandet vid 1850-talets mitt var å andra sidan fullkomligt svindlande. Tabellen visar avgiften för en s.k. hel depesch (max. 25 ord) från Stockholm till vissa utrikes orter:

Hamburg	7 rdr 10 sk
Köpenhamn	6 rdr 24 sk
Berlin	12 rdr 36 sk
Madrid	35 rdr
London	21 rdr 29 sk
Constantinopel	36 rdr 40 sk

Ny teknik är ofta dyr. Den brukar bli billigare med tiden. Att som telegram sända ett obetydligt budskap från Sverige till Spanien eller Turkiet kostade gott och väl en månadslön. Även förmöget folk och stora företag hade anledning att tänka sig för. Man föredrog att skicka brev.

Brevavgifterna från 1855 framstår nu närmast som lågbudgetbetonade. Under det året var portot till ovan nämnda orter för ett brev som vägde 1 lod (13,3 gram):

Hamburg	15 sk
Köpenhamn	12 sk
Berlin	21 sk
Madrid	48 sk (= 1 rdr)
London	36 sk
Constantinopel	37 sk

De stora postala reformerna 1855 väckte inte den uppmärksamhet i pressen som de förtjänade. Något betydde det faktum att de första frimärkena började säljas på en söndag. På helgdagarna kom inga tidningar ut. På måndagen var nyheten redan gammal. Men framför allt förstod man inte den verkliga vidden av det som hände. Frammärkena sågs som en trivial nyttighet, ett kvitto eller kupong bland andra. Ett ostämplat märke representerade ett visst kapital. Ett makulerat frimärke var på sin höjd ett barnets tillfälliga tidsfördriv. Det kunde klistras fast bland begagnade teaterbiljetter eller tillvaratagna cigarrgördlar i ett överblivet skrivhäfte. Dess framtida öde var osäkert.

I 1855 års tidningar förnimmer man inte mycket av frimärkets införande. Men det gick som synes inte alldeles spårlöst förbi.

Swedish Post in the Newspapers 1855-1856

In Sweden, uniform postage was introduced on Sunday, 1st July 1855, without noticeable coverage in the press. We don't know a lot about how people in general reacted to this important innovation. The daily newspapers are almost completely silent on the subject, both in Stockholm and in the rest of the country.

The Post Office published some advertisements late June/early July explaining the new services, such as the extent of local mail and the introduction of new, black post-boxes. The odd shopkeeper or postal agent inserted one-line announcements that they had 'Post-frimärken' or 'Bref-frimärken' (postage stamps or letter stamps) for sale.

However, there are no articles or news items describing the public's reaction to these colourful novelties. This was the same silence that affected the Stockholm press fifteen years earlier, in May 1840, when the world's first stamps were issued in England.

A former director of the Post Museum, Paul Gerhard Heurgren, writes in 'Handbok över Sveriges frankotecken 1855-1963' (Manual on Swedish Stamps and Postal Stationery 1855-1963): "It could have been expected that at least the capital's newspapers would mention how these postal innovations were received by the public. But neither *Aftonbladet* nor *Stockholms Dagblad* mentions this momentous event." P. G. Heurgren was correct; I've checked the records in Kungl. Biblioteket (The Royal Library).

I found no mention of the first ever stamp issue in the two main Stockholm pa-

Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning and *Norrlands-Posten*. The result was the same.

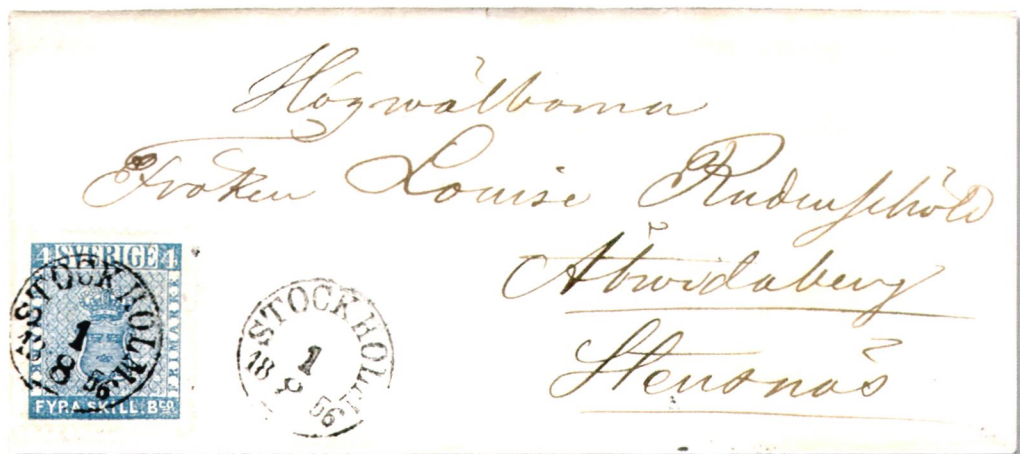
"Friskyttén"

Certain magazines (both periodicals and other) had not been micro-filmed when this article was written during the spring and summer of 2004, but the originals are available at the Depot of the Royal Library. During a visit there, I requested copies of the newspaper *Friskyttén* for 1855 and 1856; this turned out to be a stroke of luck, as I actually found quite a few items on postal matters published during the two years in question.

Friskyttén (approximately the same as the *Sniper*) was a weekly paper, published in Stockholm on Saturday nights during the period 1848-1857. To begin with it was a decidedly light-hearted and satirical publication but, gradually, the paper turned into a more political organ "with a radically liberal status" (according to the National Encyclopaedia). The editor was Rudolf Wall who founded *Dagens Nyheter* in 1864.

Postmen and Post-Boxes

In issue No. 39 of *Friskyttén* published on 29th September 1855, there is a short paragraph (without a headline) on page 3. This contains both praise and criticism:

Domestic letter, posted in Stockholm in 1856. Inrikes brev, postat i Stockholm 1856.

"It is true that praise is due to the new post collectors who are extremely reliable and sober – but at the same time it is to be regretted that in the most densely populated parts of the city, some of the new post-boxes are often so full that anyone who wants to post a letter can hardly force it into the box and, what's even worse, anyone equipped with "long fingers" could easily remove letters that have been posted."

In July 1855, there were 23 post-boxes in public places in Stockholm. Of these, ten were on Norrmalm and five in Gamla stan (Old town). The boxes were emptied by eight post collectors thrice daily (twice on Sundays).

The distinction between "post collectors", "postmen" and "post-boys" in the 1850's is not very clear. It would seem that it was the post collectors' job to empty post-boxes and deliver the contents to the post office. The postmen or post-boys delivered the mail to the addressees.

The Stockholm post collectors were reliable and remarkably sober. But there was discontent over the earliest type of post-boxes. The boxes were not big enough and had other, technical flaws. Apart from these two complaints, the newspaper praises the new postal service in general.

1856 – 2nd year of Postage Stamps

The complaints over the unsatisfactory post-boxes in the capital led to improvements. In *Friskytten* of 23rd February 1856 (No. 8), under the heading "National News", the following is found:

"[...]

The Post Office will install new post-boxes in Stockholm without delay. The design of the new boxes will be such that it will be impossible for letters to disappear in transit between the boxes and the post office building. The emptying of post-boxes will be contracted out."

The new type of post-box was of the so-called "double German" model. It was painted red and had an inner, locked box made from iron plate. The double post-box was not a success. It was expensive—45 riksdaler. It was also awkward to empty—two people were required as well as horse and cart to transport the many internal boxes to and from the post office.

Costly Communications

In a news item without a headline in *Friskytten* of 13th December 1856 (No. 51), the editorial team is speculating on new reforms:

"[...]

Whilst undoubtedly busy with many useful improvements, our honourable Postal Service might also go so far as to issue a most needed booklet giving the postage rates for foreign letters, as well as the times of arrival and departure of the mail. Perhaps these will be in our Christmas stockings next year!"

The paper wants the Postal Service to follow the example of the Telegraph Service and provide the public with a pocket-size easy-reference table of foreign postage rates. Bearing in mind the incredible variety and complexity of postage charges to foreign destinations, the request went unheard. This particular Christmas present was a long time in coming!

In the introduction to the article, *Fri-skytten* quotes some examples from the Telegraph Service table of charges. People interested in postal history are aware that, in the early days, letters to foreign destinations were very expensive. The cost of telegrams abroad in the middle of the 1850's was even worse—absolutely mind-blowing. The table quotes the price of a so-called "hel depesch" (complete message—max. 25 words) from Stockholm to certain destinations abroad:

Hamburg	7 rdr 10 sk
Copenhagen	6 rdr 24 sk
Berlin	12 rdr 36 sk
Madrid	35 rdr
London	21 rdr 29 sk
Constantinople	36 rdr 40 sk

New technology is often expensive, though

the price usually gets lower with time. The cost of sending a minor message from Sweden to Spain was just over a month's salary, so even comparatively wealthy people and big companies were reluctant to use the Telegraph Service. Most people preferred to send letters.

By comparison, the letter rates from 1855 almost seemed low budget, e.g. the postage to these destinations for letters weighing 1 lod (13.3 g) was:

Hamburg	15 sk
Copenhagen	12 sk
Berlin	21 sk
Madrid	48 sk (= 1 rdr)
London	36 sk
Constantinople	37 sk

It is apparent that the major postal reforms in 1855 did not get the attention in the press that they deserved. The fact that the first date of sale of the new stamps was a Sunday may have been a contributory factor. On Sundays and public holidays there were no newspapers. On the Monday after, the new stamp issue was already old news. But, above all, people in general did not realise the enormity of these developments. Stamps were considered trivial, just another piece of paper. While it was true that an unused stamp represented a small investment, a used stamp was at best a child's temporary pastime. It could be saved, along with used theatre tickets or cigar bands, and stuck into a half-used notebook. Its future fate was uncertain.